

YÜKSEKÖĞRETİMDE ÖĞRENCİ BAŞARISINA İLİŞKİN BİR İNCELEME

Dr. Mustafa GÜVENDİ
Dokuz Eylül Üniversitesi
Buca Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü

ÖZET

Eğitim kademelerinden yükseköğretimde de öğrenci başarısının ölçülüp değerlendirilmesi önemli bir sorun gibi görünmektedir. Eğitimin bu kademesinde de, ortaöğretim kurumlarında kullanılan ölçme araçlarının kullanıldığı, rakam olarak başarının yükseldiği görülürken kaliteden fedakarlık yapıldığı görülmektedir. Ayrıca çıkarılan bol sayıdaki öğrenci aklarının da öğrenci başarısını önemli ölçüde artırmadığı anlaşılmaktadır.

SUMMARY

The problem of assessing the students' success seems to be significantly important at each level educational system, especially that of higher education. In higher education, the measuring instruments that are used in secondary education, have also been used. But, the use of such instruments results in the elimination of the quality. In addition to this, it has been quite clear that the students' achievements do not rise to a higher level by for giving their failures and giving these students more chances to pass the examinations.

Günümüzdeki toplumsal ve ekonomik gelişmeler, ülke kalkınmasına hizmet edebilecek iyi elemanların yetiştirilmesini zorunlu kılmaktadır. Bu konuda en büyük görev de eğitim kurumlarına düşmektedir. Ancak günümüzde hızlı nüfus artışı, okullaşma hızından daha fazla olunca, özellikle mesleki ve teknik eğitimde daha belirgin olacak şekilde eğitim olanakları yaygınlaştırılmamaktadır. Okul açılabilen yerlerde de aşırı kalabalık sınıflar, ders araç ve gereçlerinin yetersizliği gibi sorunlar eğitimdeki verimi ve kaliteyi olumsuz olarak etkilemektedir.

Türk Eğitim Sisteminde öğrenci başarısı ve ölçme-değerlendirme araçlarının nitelikleri konusunda değişik inceleme ve araştırmaların bulunduğu görülmektedir. Genelde ortaöğretim kurumlarında

yapılan araştırmalarda, ortaöğretim sınıf geçme ve sınav yönetmeliklerinin iyi hazırlandığı, ölçme araçlarının objektif ve çeşitliliğinin savunulduğu görülmektedir.

Ayrıca, öğrenci başarısının değerlendirilmesinin iyi yapılamadığı, sınavlarda genellikle uzun cevaplı ve az sorulu uygulamaların tercih edildiği, öğretmenlerin, okuttukları derslerin amaçları doğrultusunda, öğrencilerinin başarısını değerlendiremedikleri anlaşılmaktadır.

Bunun sonucu olarak, öğrenci başarısızlığının yaygınlığı, eğitimde kalite düşüklüğü, başarısız öğrencilerin sınıf tekrarının, öğrencinin kendisine, ailesine ve devlet bütçesine yüklediği sıkıntılar, Milli Eğitim Bakanlığı başta olmak üzere herkesi düşünmeye sevk etmektedir

Yükseköğretimde öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesine ilişkin doyurucu çalışmalara rastlanamamaktadır. Yükseköğretimde öğrenci başarı istatistiklerinin incelenmesi, kullanılmakta olan öğretim ve sınav yönetmeliklerinin taranması, son yıllarda çıkarılan öğrenci aflarının sayıca kabarıp olmasından yükseköğretimdeki öğrenci başarısı, değerlendirme biçimi ve eğitimin kalitesi konusunda fikir edinilebilmektedir.

Semerci'nin (1993) araştırmasında Fırat Üniversitesinde öğrenci başarısının ölçülmesinde kullanılan yöntemler ile ölçme ve değerlendirmeye ilişkin görüşler incelenmiştir. Bulgular incelendiğinde;

- 1- Öğretim elemanlarının % 65,3'ünün klasik yazılı sınavları tercih ettikleri,
- 2- Yine öğretim elemanlarının % 71,3'ünün sınavlarda 1-5 arası soru sordukları,
- 3- Araştırmalarda örneklem grubu oluşturan öğretim elemanlarının % 22,6'sının nesnel testleri kullandıkları,
- 4- Öğretim elemanlarının % 33,9'luk bir bölümü nesnel test kullanmak istemelerine rağmen soru hazırlamanın zor ve zaman alıcı olması nedeniyle bu tür araç kullanmadıklarını belirtmektedirler.

"Dokuz Eylül Üniversitesi Öğretim ve Sınav Çerçeve Yönetmeliği"nin incelenmesinden (D.E.Ü. 1989), öğrencilerin her yarıyılıda en az bir ara sınavı tabi tutulduğu, bu sınavda alınan puanın % 40'ı ile yarıyıl sonunda yapılan final sınavından alınan puanın % 60'ının toplanması sonucunda öğrencinin o dersteki başarı puanı belirlenmektedir.

Her öğretim elemanının, okuttuğu dersle ilgili konuları belirleme, uygun yöntemlerle işleme, sınavlarda soruların türünü, sınavın süresini, sınavda kitap veya diğer kaynaklardan yararlanıp yararlanılmayacağını belirleme yetkisine sahip olduğu,

Öğrencilerin, öğretim elemanının not takdirine ilişkin hata itirazında bulunamayacakları, ancak puanlamada maddi hatanın bulunup bulunmadığına ilişkin itirazda bulunabilecekleri anlaşılmaktadır.

Yükseköğretim sınav yönetmeliğinin ortaöğretim yönetmeliğine göre daha az ayrıntılı olduğu ve öğretim elemanlarına daha geniş takdir hakkı tanıdığı görülmektedir. Yükseköğretimdeki öğretim elemanlarının, öğrenci başarısının değerlendirilmesi konusunda yeterli bilgi düzeyine sahip olduğu düşünülürse, yönetmeliklerin, öğretim elemanlarına hareket serbestliği tanınması olumlu bir yaklaşım olarak kabul edilebilir. Ancak, her öğretim elemanının yeterli değerlendirme bilgisine sahip

olamayabileceği düşünülürse, yönetmeliklerin kendilerine sağladığı hareket serbestisini olumlu kullanıp kullanamayacakları tartışılır hale gelebilir.

Her eğitim kurum ve kademesinde, öğrenci başarısızlığından ve eğitimde kalite düşüklüğünden söz edildiği, yükseköğretimin de buna dahil olduğu görülmektedir. Başarısızlık ve kalite düşüklüğünün çok çeşitli nedenlerinin olabileceği, ancak, öğreticilerden ve yapılan sınavlarda kullanılan ölçme araçlarının niteliğinden kaynaklanan etkilemelerin olduğu da bir gerçek olarak ortada bulunmaktadır. Nitekim Semerci'nin (1993) öğrenci başarısızlığın nedenleri konusunda yapılan incelemesinde öğrenci ve öğretim elemanlarının farklı düşündüğü anlaşılmaktadır. Öğrenciler, öğrenci başarısızlığın en önemli nedenlerini öğretim elemanlarının öğrencilerle iletişim kuramamasına bağlarken, öğretim elemanları öğrencilerin çalışmamasına bağlamaktadırlar.

Ülkemizdeki eğitim kurumlarında, öğrenci başarısızlığı gündeme geldiğinde, yönetmelik değişikliği, ek öğretmen kurulları ve öğrenci aflatı gibi yapay çözümlerle soruna çare arama yoluna gidilmektedir. Bu tür yapay çözümlerden yükseköğretim kurumları da etkilenmektedir. Yükseköğretim kurumlarında her yıl önemli ölçüdeki öğrenci kitlesi başarısız duruma düşmekte ve bunların bir bölümünün de kurumları ile ilişkisi kesilmektedir.

Karadeniz'in (1977), 1960-1975 yıllarını kapsayan İstanbul Üniversitesinde Öğretim ve Başarı konulu araştırmasında, fakültelerin ortalama başarı yüzdeleri İstanbul Tıp Fakültesinde % 80, Cerrahpaşa Tıp Fakültesinde % 66, Eczacılık Fakültesinde % 83, Edebiyat Fakültesinde % 40, Hukuk Fakültesinde % 46 ve tüm fakülteler başarı ortalamasının da % 59 düzeyinde olduğu anlaşılmıştır.

Yine Karadeniz'in (1977), 1971-1976 yıllarını kapsayan Üniversitelerdeki Başarı Durumlarının Karşılaştırılması konulu araştırmasında, üniversitelerin birinci sınıfına kayıt yaptıran öğrencilerin üniversitelere göre % 6 ile % 15 arasındaki bir bölümünün, daha üniversite birinci sınıfta okulu terkttikleri, % 14 ile % 56 arasındaki bir bölümünün normal öğrenim süresinde okulu bitirebildikleri anlaşılmıştır.

Aynı araştırmada, üniversite birinci sınıfta kaydolun öğrencilerin, İstanbul Teknik Üniversitesinde % 55'i, Boğaziçi Üniversitesinde % 80'i, Orta Doğu Teknik Üniversitesinde % 50'si, Hacettepe Üniversitesinde % 26'sı ve Ege Üniversitesinde % 52'sinin mezun olabildikleri belirlenmiştir.

Yüksek Öğretim Kurulu Raporlarında, üniversitelerdeki öğrenci başarısızlığının 1980 sonrasında önemli ölçüde azaldığı, başarı oranlarının sürekli yükseldiğinden sözedilmekte ve bununla ilgili tablolar verilmektedir. (YÖK, 1991).

Tablo: 1

1980-1990 Yılları Arasında Öğrenci Başarı Oranlarının Alanlara Göre Dağılımı (%)

Alanlar	1980-81	1984-85	1987-88	1988-89	1989-90
Sağlık Bilimleri	72.7	79.4	90.2	88.9	87.6
Mühendislik ve Fen Bilimleri	45.8	77.0	83.3	82.9	80.1
Sosyal Bilimler	55.0	81.0	85.0	83.3	84.2

Tabloda, yıllara göre başarı oranlarının yükselme eğiliminde olduğu görülmektedir. Ancak, bu başarı oranlarının yapay olduğu ve eğitimde kalitenin düşme pahasına oranların yükseltildiği konusunda eleştirilerin bulunduğu görülmektedir.

Akgüç (1992), yükseköğretimde 1980 yılından sonra, eğitimin kalitesinin düştüğü, öğrencilerin bilgi düzeyinin yükselmemesine rağmen, başarı oranlarının artmış görüldüğünü, bunun bir şekilde ve başarı notunun hesaplanmasından kaynaklandığını belirtmektedir. Onun, kalite düşüklüğü hakkındaki düşünceleri şöyle özetlenebilir.

a. Öğrenci sayısının hızlı artışı, öğretim elemanının öğrenciyi tanımasını olanaksız kılmış bazen öğrencilerin de öğretim elemanını tanıyamaz duruma gelmesini doğurmuştur. Öğretim elemanı ile öğrenci arasında etkileşiminin olmaması olumsuz bir etken olarak ortaya çıkmıştır.

b. Sınıfların çok kalabalık oluşu, gürültülü, sağlıklı olamayan ortamlarda ders yapma zorunluluğunu getirmiştir.

c. Öğrenci sayısının artışı, öğretim elemanlarını, sınav yapma ve kağıt okuma tasarrufuna itmiştir. Öğretim elemanları, öğrenciyi tanımaya yönelik araçlar yerine daha kısa ve pratik sınav türlerini kullanmaya başlamışlardır. Öğrenciyi tanımadan yapılan sınav ve puanlamaların giderek eğitimi tümenden açık öğretim modeline doğru götürmüştür.

d. Öğrencinin bilgi düzeyini, usa vurma, ifade, yaratıcılık gibi yeteneklerini ortaya çıkaracak sınavlar yapılamamaktadır.

e. Öğretim elemanları genelde, ders konularının içeriğini ortalama öğrenci düzeyine göre belirlemektedir. Ortalama öğrenci düzeyi de son yıllarda yükselmemiştir.

Eğitimde kalite düşüklüğü pahasına, öğrenci başarısının yükseltilmesine yönelik çalışmalardan olmak üzere, son yıllarda çıkarılan öğrenci afları ile ilgili olarak yapılan kaynak taramasında da 1983-1993 yılları arasında 7 af kanununun çıkarıldığı görülmektedir.

1983 yılında çıkarılan 2880 sayılı kanunla, o güne kadar yükseköğretim kurumlarından başarısızlık ve devamsızlık nedeniyle kaydı silinen öğrencilere yeniden sınav hakkı tanındığı görülmektedir. (Resmi Gazete, 1983).

Bundan sonra af kanunlarının birbirini izlediği, 1984 yılında çıkarılan 2984 sayılı kanunla, 1976-1977 eğitim-öğretim yılı başından 1983-1984 eğitim-öğretim yılı sonuna kadar yükseköğretim kurumlarının hazırlık sınıfı dahil, ön lisans ve lisans programlarının herhangi bir sınıfında kaydı silinen öğrencilerin kayıtları yenilenecek intibakları yeniden yapılmıştır. (Resmi Gazete, 1984).

1986 yılında çıkarılan 3248 sayılı kanunla, birisi hariç, bütün derslerini başarmış öğrencilere yeni bir sınav hakkı daha verilmiştir. (Resmi Gazete, 1986).

1988 yılında çıkarılan 3511 sayılı kanunla, disiplin cezası dışındaki nedenlerle, kurumları ile ilişkisi kesilen öğrencilere bir sınav hakkı daha verilmiştir. (Resmi Gazete, 1988).

1991 yılında çıkarılan 3747 sayılı kanunla, 1985-1986 öğretim yılından, kanunun yayımı tarihine kadar, disiplin suçu dışında kurumlarından ayrılıp kaydı silinenlere bir sınav hakkı daha verilmiştir. (Resmi Gazete, 1991).

1992 yılında çıkarılan 3804 sayılı kanunla da 1980-1981 öğretim yılından kanunun yayımı tarihine kadar her ne sebeple olursa olsun, kurumları ile ilişkisi kesilen öğrencilere her ders için bir sınav hakkı verilmiştir. (Resmi Gazete, 1992).

Son olarak 1993 yılında çıkarılan 3908 sayılı kanunla, yasal süreleri dolmamasına rağmen kayıtlı olduğu kurumları bitiremeyen öğrencilerden beş dersten başarısız olanlara dört yarıyıl, üç veya daha az dersten başarısız olanlara ise sınırsız olarak yine, başarısız oldukları derslerden açılacak sınavlara girme hakkı tanınmıştır (Resmi Gazete, 1993).

Buca Eğitim Fakültesi arşivinde yapılan çalışmada, 1983-1992 yılları arasında çıkarılan af kanunları ile, kuruma başvurarak kayıtları yenilenen veya sınavlara katılan 638 öğrenciden 292'sinin başarısız olduğu, başarılı bulunarak kaydı yenilenen öğrencilerin büyük bölümünün de yeni gruba ya da ders programına uyum sağlayamayarak tekrar kurumdan ayrıldıkları anlaşılmıştır. Belirtilen tarihler arasında, Buca Eğitim Fakültesinden, disiplin suçu dışında ayrılan öğrenci sayısının 1089 olduğu görülmüştür.

Bu bilgilerden, bol sayıda çıkarılan af kanunlarına rağmen, başarısızlığın önemli bir sorun olarak devam ettiği görülmüştür.

Sonuç olarak, öğrenci başarısızlığının ve eğitimdeki kalite düşüklüğünün, yükseköğretimde de devam ettiği, yönetmelik değişiklikleri, af kanunları ve benzeri yöntemlerle başarı oranlarının kısmen yükseltilebildiği, ancak eğitimdeki kalitenin düşürülmesi pahasına, bu tür yapay başarı yükseltmelerinin topluma ne kazandırıp, kaybettireceğinin düşünülmediği görülmektedir.

Yükseköğretimde öğrenci başarısının ölçülmesi ve değerlendirilmesinde de ortaöğretimden farklı davranıldığını söylemek güç gibi görünmektedir. Öğrenci başarısının ölçülmesinde, izlenen yöntem, ölçme araçlarının çeşitliliği konularındaki sıkıntının yükseköğretimde de, ortaöğretimdekine benzer şekilde yaşandığı söylenebilir.

Ayrıca, eğitimin her kademesinde, başarısızlığın ya da başarının belli ölçülerde, değerlendirme sisteminden kaynaklandığı, ilköğretim ve ortaöğretimde kullanılan ölçme araçlarının niteliğinin tartışıldığı ülkemizde, yükseköğretimdeki değerlendirme sisteminden, kullanılan ölçme araçlarının niteliklerinden, öğretim elemanlarının yeterli veya yetersizliğinden, okutulan derslerin amaçlarından fazla söz edilmemesi ilginç bir olgu olarak ortada bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akgüç, Öztin. "YÖK ve Bazı Görüşler." Milliyet Gazetesi (25.7.1992), s.13.
- Dokuz Eylül Üniversitesi. Dokuz Eylül Üniversitesi Öğretim ve Sınav Çerçeve Yönetmeliği. Resmi Gazete. (16.2.1989 gün ve 20082 sayı.) 1989.
- Karadeniz, M.Cemil. "İstanbul Üniversitesinde Öğretim ve Başarı Durumu" TÜBİTAK VI.Bilim Kongresi Tebliğleri. Ankara: s.211-219. 1977.
- _____. "Üniversitelerimizde Başarı Durumlarının Karşılaştırılması" TÜBİTAK VI. Kongresi Tebliğleri. Ankara: s.131-136. 1977.
- Milli Eğitim Bakanlığı. Ortaokullar ile Lise ve Dengi Okulların Sınıf Geçme ve Sınav Yönetmeliği. Ankara: Milli Eğitim Basımevi, 1984.
- _____. Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Ortaöğretim kurumlarında Ders Geçme ve Kredi Yönetmeliği. Resmi Gazete. (2.9.1991 gün ve 20979 sayı) 1991.
- _____. Ölçme ve Değerlendirme Sistemi Geliştirme Çalışmaları I. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. 1990.
- Semerci, Çetin. "Fırat Üniversitesinde Öğrenci Başarısının Ölçülmesinde Kullanılan Yöntemler ile Ölçme-Değerlendirmeye İlişkin Görüşler" Yaşadıkça Eğitim Dergisi, İstanbul: Sayı:26, s.25-29. 1993.
- YÖK. Türk Yükseköğretiminde On Yıl 1981-1991. Ankara: Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı. 1991.
- Yükseköğretim Kanunu (2547 S.K.). "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun (3248 S.K.)." Resmi Gazete, 18977, 17 Ağustos 1983.
- _____. "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun (2984 S.K.)." Resmi Gazete, 18325, 8 Mart 1984.
- _____. "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun 44.Maddesinin Değiştirilmesine ve Bu Kanuna Dört Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun (3511 S.K.)." Resmi Gazete: 20032, 27 Aralık 1988.
- _____. " 2547 Sayılı yükseköğretim Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair kanun (3747 S.K.)." Resmi Gazete, 20896, 9 Haziran 1991.
- _____. "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununa Bir Geçici Madde Eklenmesine Dair Kanun (3804 S.K.)." Resmi Gazete, 21245, 21 Mayıs 1992.
- _____. "2547 Sayılı Yükseköğretim Kanununun 44. Maddesinin Değiştirilmesi ve Bu Kanuna Bir Geçici Madde Eklenmesi Hakkında Kanun (3908 S.K.)" Resmi Gazete. 21579, 12 Mayıs 1993.